

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10, II. пов.
Конт. пошт. шк. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає
від 1-го год. передпол.
Рухомі не зявляються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в країю 4.20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 літ., Німеччині 750
літ., Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 20 ч. к. Рє-
муни 150 ден., Болгарії 750
літ., Австрії 750 літ. Зміна
адреси 1 год.

В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
17 сот.

Сила вугілля.

З приводу загрози генерального страйку в Англії.

Що мають спільного ці два по-
няття? На перший погляд вони ду-
же далекі. Минувало багато століть,
закі кельманічї держава догляднула
між ними тісний зв'язок. Щойно від
добы Наполеона виступила ясно
роля нових диварів цивілізації та
державного устрою. Могутисть су-
часних держав міряться шобраз біль-
ше їх багатством вугілля та нафти.
Ті, що є позбавлені цих двох дже-
лел своєї сили, падають шораз біль-
ше в економічну залежність, а за
чим: і політичну.

Загроза генерального страйку ву-
глекопів в Англії є наміреним уда-
ром в одно з найбільше болючих
місць державного організму. При-
чина англійської вуглевої кризи ле-
жить у високих цінах, які у свою
чергу збільшують кошта продукції.
Англійський прем'єр Болдуїн вяслю-
є сумніє, чи теперішня боротьба
у вуглевій промислі зможе витво-
рити справедливіші умовини пра-
ці для робітників. Англія бореться
з одним із страшних наслідків вій-
ни: зниз її продуктів зменшилася
на половину з менту, коли вона
втрапила Німеччину, як клієнта, і ни-
я вона не в силі дати собі раду з
безробіттям.

Вугілля було одною з головних,
посередніх причин останньої війни.
Такі держави як Англія, що мають
багато вугілля, накидають шораз
гостріші умовини иншим. Підчас
конгресу у Спа Англія привнесла
Франції платити їй по 100 шілін-
гів за тону вугілля, з доставою.
Юча одночасно у себе продавали
тону по 40 шіл. Великий розви-
ток Німеччини, від 1880 р. був го-
ловю наслідком надпродукції її
копалень. Добуваючи шораз біль-
ше вугілля, вона була приневолена
фабрикувати шораз більше това-
рів, а фабрикуючи шораз більше,
мусіла шукати нових ринків збуту.
В 1913 р. її експорт дійшов до не-
ймовірної суми 13 мільярдів. Тоді
вона зустріла опір в англійській
конкуренції. В нації, що цей опір
переможе, Німеччина збудувала со-
бі могутню воєнну флоту і цим
підготувала війну.

Країна, приневолена купувати ву-
гілля на чужині і перевозити його
великим коштом для необхідних
потреб, не в силі вести економічно
фабрик, а тим самим: експортувати.
Тоді вона мусить зосередити
свою пращу на плодах, які не до-
даються багато машинової сили:
на фабрикації годинників, творів
мистецтва чи зразків моди, а го-
ловню мусить розвивати своє хлі-
боробство — підставу свого іст-
нування.

Для передбачення економічної
майбутності народів вистачить по-
гляди обчислити їх запаси вугілля.
Як довго наука не найде ин-
шої сили, що могла би вводити в
рух машини, до цього часу полі-
тика великих держав мусить раху-
ватися з завойовуванням земель
і війною чи мирними засобами —
багатих у вугілля та нафту. Не-
давно Англія подбала за більшість
нафтових концесій в Європі, Азії,
Африці та частині Мексики.
Неполаданий страйк вуглекопів

не для Англії спараліжування од-
ної з найбільше живучих частин її
самостійного організму. Недуга, яку
переживає Англія, це одна з най-
страшніших ознак усієї європей-
ської кризи. Що з цього, що деякі
країни мають у себе такі першо-
рядні джерела багатства, як вугілля
та нафта, коли суспільні умовини
не дають добувати їх для добра
власного та чужого? Нераз уже
дослідники недуги позвоєнної Євро-
пи звертали увагу на те, що ті
самі сили, яким вона завдячує свій
зріст, ставали також причиною її

знесення. Армія англійських ву-
глекопів, якої сила ріпналася на
одній армії жовнірів — нині бун-
тується проти своєї влади і хоче
взяти провід копалень у власні
руки. Англійський уряд уже раху-
ється з цією можливістю, а одно-
часно навіть у цій розв'язці не ба-
чить виходу із сучасного економіч-
ного становища.

Боротьба з вугіллям під землею
переноситься на її поверхню. Лю-
дина опанувала одну з найбільше
добродійних сил природи на те,
щоби ця сила перепущена через
призму суспільних суперечностей
звернулася згодом проти неї. Ось
проблема, над розв'язкою якої ду-
мають нині найбільші уми найбіль-
шої світової держави.

Свято української культури.

(Докінчева.)

Ні, ще раз кажу: ми не знаємо
своєї культури. Не знаємо скарбів
своїх. Ми не знаємо народу свого
в цілому, не знаємо культурної
праці його за останні тисячеліття.
Ми не встановили навіть провідної
точки зору, кого власне рахувати
своїм культурним робітником. Ми
все ще вважаємо за Українця лише
того, хто говорить українською
мовою та хто сам зачислає себе до
Українців. Але це погляд зовсім
неправдивий: Українцем мусимо
звати, крім того, також кожного,
хто народився на Україні, особливо
коли до того й батьки його наро-
дилися тут. Вихований під блакит-
ним небом українським, вигодова-
ний багатими ланами нашими, та-
кий Українець м'г пізніше працю-
вати культурно й на нерідному по-
лі, — московському, польському
або якомусь иншому. М'г робити
це свідомо, а в 99 проц. випадках
несвідомо. М'г бути віри україн-
ської, щоб-то православної, але м'г
бути й католиком, протестантом
і т. и. Та проте культурна праця
його, — то все таки праця наша,
праця того народу, що його вико-
хав. Українець Борзнянський ство-
рив на Москві "національну" мо-
сковську музику (перейсши туди
свої ознаки), — алеж це заслуга
народу українського, так само, як
заслугою своєю вважає нарід ні-
мецький те, що їхній син, Швай-
польт Фіоль майпершим розпочав
р. 1491-го в Кракові кирилівське
(українське) друкарство. Величного
пам'ятника в Софії Юркові Гуцолі
(Венеліну), що відродив Болгарію,
вважаємо за честь таки українсько-
го народу, бож Гуц був карпатським
Українцем.

Питаю відомого українського ма-
тематика, що понаписував грубі то-
ми з математичних наук, чи він не
вказав би на заслуги Українців в
математиці (якою будь мовою), —
і він мені нічого не відповів, так
ніби на Україні математики й не
учено... Химик*) такий самий нічо-
го не м'г розповісти мені про ко-
лишніх українських химиків, а фі-
лософ, крім Сковороди, не назвав

мені нікого з українських філосо-
фія... Хто знає, що Українці дуже
багато прислуужилися в лікарських
науках? Чехи оце тепер святкували
століття, як в них відкрито пуга,
поставили й відповідного пам'ятни-
ка своїому винахідцеві; а Українці
навіть не згадали, що пуга на
Україні лживали прецінь ще раніше
Чехів... Гімназіальний учитель наш,
— особливо коли він перейшов
школу московську чи польську, —
все блукає поміж трох сосон і плу-
тається в розв'язанні слова "русь-
кий" і не знає, що власне рахувати
за своє, українське...

Так бути в нас не може. Настали
вже інші часи. Ми мусимо твердо
знати, що є наше, що ми, Українці,
створили не лише в слованській,
але й в світової культурі. Мусимо
знати правдиву ціну собі. І знати
це мусить не тільки частинка ви-
щої нашої інтелігенції, це мусять
знати й широкі народні верстані.

Лише тоді, коли ми бодай самі
твердо знатимемо правдиву куль-
турну ціну собі, лише тоді стане в
нас менше відступників, що часом
занадто вже легко кидають свій
нарід і пристають до культури су-
сідів. Я мушу свідомо знати, через
що я повинен наймішнійше трима-
тися таки своєї культури.

Було багато причин, чому в нас
Шевченко став Шевченком. Тим
палким пророком пробудження по-
криждженого українського народу,
якого сьогодні знає кожний шко-
ляр в нашій найменшій школі. Се-
ред тих причин найважніша —
Шевченківські роковини, ті свята,
які щорічно ціла Україна уряджує
навіть в найглухійших своїх заку-
тках. Поет подібного таланту, Не-
красів, не став на Москві їхнім
Шевченком, бо там не було Некра-
сівських роковин.

На мою думку, ми мусимо ство-
рити собі нове свято, — "Свято
української культури". Мусимо свя-
тувати його щорічно, мусимо ство-
рити собі святий культ своєї куль-
тури і поширити цей культ на най-
глухіших закутках цілої України.
Де-б не була бодай найменша укра-
їнська оселя, нехай і там вноряд-
кують собі — дітям і дорослим
окремо — таке "Свято української
культури", на якому всі почувли-
во, що то ми за народ і що ми ство-

Остання нагода збагатитися! Головна вигода 350.000

золотих. 112 2-5

Виграє по золотих: 300.000, 150.000,
100.000, 50.000, 25.000, 5.000, 2.000 тд.

Тягнення У-го класу державної Ля-
терії Милосивої триває цілий місяць
від 6. серпня до 3. вересня 1925 року.

Льоти можна набувати в фірмі
„НАДІЯ“, Львів, Смигуська Б.

Ціна лота: четверга по зол. 40—, поло-
дина по зол. 80—, цілий лот зол. 160—.
Замовлення листами поштою з від-
воротною поштою.

Варіанти і вилоти

КАРТА ЗАМОВЛЕНЬ.

„Надія“, Львів, Смигуська ч. 5.

Отримувати:

..... лотів четверга по зол. 40—

..... лотів пологинок по зол. 80—

..... лотів цілих по зол. 160—

Належність..... зол. переказу

лінійно поштою переказом.

Ім'я і прізвище.....

Місцевість.....

Адреса.....

риди, які наші заслуги перед на-
шими сусідами чи перед слован-
ством взагалі. Свято таке мусить
бути цілком неполітичним, лише
виключно культурним. Але нехай
таке свято піднімає і кріпить духа
нашого, нехай напоює його пова-
гою до самих себе до своєї тисче-
літньої культури!

Програма цього свята мала б бу-
ти такою: на початку доклади з
української культури, а потім кон-
церт з найкращих українських тво-
рів. Змістом для дослідів можливі
брати найрізніші питання нашої
культури зо всіх ділянок її. Особ-
ливу увагу треба-б звертати на
вплив нашої культури на культуру
московську, польську та на культу-
ру інших Словян. Добре було-б,
щоби на Святі таких докладів було
декільки, особливо там, де кон-
церту не буде. В великих містах (Київ,
Харків, Полтава, Кам'янець, Львів,
Перемишль і т. и.) могли б уряджу-
вати такі „Свята української куль-
тури“ й наші наукові громади, а в
м. Святих можна б розказати й
про наші сучасні відкриття та зна-
ходи, коли тільки їх маємо. Таю
Свята треба уряджувати з великою
уточністю і запрошувати на них
найширші круги України, а коли
с чим похвалитися, то й не Укра-
їниці.

На мою думку, такі „Свята укра-
їнської культури“ швидко розбу-
дилиб наше зацікавлення своєю
культурою і ми-б таки почали жа-
віше досліджувати та глибше ача-
тися їх. Ми-б і сусідам своїм, ска-
жемо, Росіянам, могли б раз уже
наочно довести, що в їхній куль-
турі наше, що там зроблено наші-
ми руками та розумом. Ось тепер
московські емігранти за кордоном
розумно постановили собі урочисті
святкувати день 8. червня (наро-
дження поета Ол. Пушкіна) як
„День русської культури“; і в цім
році в своїх докладах Росіяне в
багатьох місцевостях говорили про
такі ділянки ніби своєї культури,
які створили на власне ми, гово-
рили про такі свої культурні

*) Пишу Химик, не хемик, бо коли хе-
мик, тоді й амені, адему, іреча, аптека
і т. п. Грецьку букву „у“ Українці тиса-
ють вимовляють як и, з не як е (в вимов-
ляють римо-католиків, або ті, що колись
були ними). Дяк, про це докладно в моїм
Українським стилістичним словнику*.

лічів (навіть про Володимира Мономаха!), які були Українцями. Звичайно, про заслуги України в створенні російської культури ніхто в цей день не згадував. Але ми самі в цей день не згадали. Але ми самі рішуче відповіли на пошуків зазначення на чуже, мусимо вірні довести, що в великій російській культурі такі дуже багато й нашого, українського...

Який день призначити нам на „Свято української культури“, я остаточно того не знав. Думав, що 15 (28) липня, день смерті св. Володимира, князя українського, був би добрим для цього дня. — князь Володимир Великий поклав наймішніший підвалини нашої культури, прищепив нам християнство, яке джерело європейської культури, а тому його пам'яті найбільше надалася на день „Свята української культури“. Де в місцевих умовах день цей видався незручним, там Свято це можна перенести на серпень чи вересень, або на Покрову (1 жовтня), заступницю українського народу.

Думаю, що в найближчій часі требаб заснувати краве „Товариство Української Культури“, що поставилоб собі за цілю ширити в народні маси знання рідної культури. Це Товариство малоб лавати вже докладні відомості, як уряджувати „Свято української культури“ і доставляти потрібну для цього літературу. Це Товариство малоб видавати доступні книжечки з найрізніших ділянок української культури. Особливим обов'язком його булоб поширення в Європі відомостей про українську культуру (європейськими мовами). Звичайно, кожний Українець, леб він не жив, мусить стати членом цього Товариства.

Таке краве Товариство мусилоб позаснувати й свої відділи, — для дослідження та сполучення місцевої української культури. Скажемо, чи багато ми сполучували таку цікаву й оригінальну культуру наших Гуцулів, — про росквітні їхні вишивки, про їхню високоартистичну різьбу та про їхню незвичайну краси килимарство? Чи між гуцульську культуру показали Європі? А коли Європа щось і знає про цю культуру, то хіба не з самих тільки польських видань?

В емігрантських українських кругах ще торік поширилася була думка про „Свято української культури“. На жаль, минулого року ми не виконали цього свого задуму. Можна сподіватися, що Українці-емігранти цього року вже відсяють такі таке Свято. Є думка закласти й своє емігрантське „Товариство Української Культури“, в якому сполучаються зедати всіх емігрантів без різниці партійних переконань, бо ж бодай в дослідженні своєї культури не повинно бути партійності. Об'єднавшись бо-бути партійності. Чувати, дай на культурному відсвяткування „Свята української культури“ готується наша еміграція в Празі, Парижі, Букаресті, Варшаві, Каліші, Львові і по ин. містах.

Сподіваємося, що й місцеве українське населення в Польщі, Чехії Румунії не відстане від емігрантів і думку про „Свято української культури“ прищепить і на своїх землях.*

Я лише в коротких рисах розповів про „Свято української культури“, не торкаючись докладніше дрібниць цієї справи. Добре булоб, щоб за цю справу взялися наші „Просвіти“, поки не повстане „Товариство Української Культури“ з своїми відділами в найменших закутках, де лише живуть Українці.

Українська культура стародавня, самостійна й велика. Забійний нарід наш за довгі віки свого існування створив величезні культурні надбання і нашим обов'язком мусить стати — пізнати ці культурні надбання самим і розповісти про них світові.

Пізнаймож свою культуру!

Лише довідавшись про нашу велику й самостійну культуру, світ цинитиме нас і вважатиме за окремі самостійний народ.

Лише добре знаючи свою рідну культуру, знаючи правдиву цінну її, ми міцніше будемо триматися цієї культури.

В силі знання своєї культури буде й політична сила українського народу, яко народу самостійного. На сьогодні цього знання в нас

* Через те ласкаю прошу українські газети бодай в скороченні передрукувати цю мою статтю.

ще занадто мало. — і тому наше слідки цієї нашої невідомості нам доводитися покутувати в спосіб жахливий, але все в спосіб звичайний для темного народу-раба... 15. VII. 1925. Проф. Іван Огієнко.

По широкому світі.

Рішення про генеральний страйк в Англії запале в четвер. Секретар гірничого робітнич. союзу заявив, що є дуже малі шанси на пологотження конфлікту. „Обсервер“ називає будучий тиждень одним із найбільш критичних в історії британського промислу. — В Дергемі гірники зневажили англійського єпископа за проповідь проти страйкового руху. Його вкинули до ріки і лише випадково проїжджаюча лодка вратувала йому життя.

Між Штресеманом і Лютером знову напружені відносини на тлі поглядів на гарантійний пакт. Штресеман є прихильником пакту і астуру Німеччини до Ліги Н., а канцлер Лютер глядить передусім на втримання нинішнього державного блоку, який може розлетітися, коли нім. націоналісти будуть вічно непокоєні курсом загранич. політики Штресемана. Тому Лютер є прихильником тактики зволікання.

Ліві настрої у Франції виявились знову при позавчорашніх податкових виборах до генер. ради. Побіглив на лівій лівій картель передусім соціалісти.

Евакуація Мельбоні послідує — згідно з заявою Болдуїна — негайно, коли тільки Німеччина дозволить союзникам своєю поставою відносно справи беззброгня.

Між Францією і Іспанією дійшло до порозуміння відносно політичної сфери впливів у Марокку та співпраці франц. і іспанських колоніальних властей. На цьому й закінчилась конференція двох названих держав у Мадриді. Франція й Іспанія обов'язались теж не закладати з Абд-ель-Крімом сепаратного миру і дали собі вільну руку при емент. воєнним переслідуванню повстанців переступати чужі полоси.

уладження, та не можна сказати, щоб товари в крамниці і в магазині аразково розміщено. Продає крамар і крамарка, одержують за те 4 проц. всего торгу від товарів, а від хліба лише 2 проц. Денний торг буває тепер і 600 золотих. Торговля іде живо: жінка чи мушарина торгуються, „ганчують“ товари, кажуть, що за таку ціну дістануть не тільки в кооперативі. Не зважаючи на гостей, крамарка гостро відповідає тим, хто критикує. — Будівельну кооперативу основано 1921 року, коли одержали на не від уряду кредити. Будівельна кооператива має за селом цегольню, дахівкарню, склад будівельного дерева і вапна. Виробляють в тиждень до 20,000 цегол, продають по 38 золотих за тисячку. Робітники за виріб сирівки платять по 4 золоті, а, крім того, по 50 грошів від тисячки. Управитель цегольні, — молодий, тактовний, має крім мешкання до 200 ал. в місяць. Він давав на мої допити дуже обережні відповіді, безнастанно хваллячи о. пароха. — Господарсько-рільничу кооперативу має пекарню, яка на добу випікає 500 до 700 кількограмів пильованого хліба. Коли хто принесе на хліб муку, дістає таку саму кількість печива. Багато господарів соромиться, що не печуть дома хліб, і тільки секретно приносять муку на вимину. — Тепер всіма тими підприємствами завідує одна кооператива.

Крім тої кооперативи, є ще дві кооперативи, молочарська і кредитова (Народний Банк). Молочарня має денно до 3000 літрів молока,

Нарушення статуту Наукового Товариства ім. Шевченка.

Отеї замітки отримали ми з просьбою помістити під одного з найстарших членів Фільольогічної Секції наук. Т-ва ім. Шевченка. — Ред.

Всяке товариство основане на статуті обов'язане вважати його своїм законом, котрого не вільно нікому порушувати, ані виділювати, ані поодиноким членам товариства. Виділ має стояти на сторожі постанов статуту і пильнувати, щоб їх точно і вірно інтерпретовано і приміновано в усіх справах, які відносяться до товариства і його діяльності. Це обов'язує також і наук. Товариство ім. Шевченка у Львові. Тимчасом ухвала фільольогічної секції „Н.Т.Ш.-ка“, котрою вона вибрала митрополита Шептицького дійсним членом (гл. „Діло“ ч. 163, з 25. липня ц. р.), являється яскравим порушенням § 10 статуту, котрий звучить: „Дійсних членів іменує кожда поодинокі секція Товариства за самостійної наукової праці, а передовсім за визначну участь у виданнях Товариства; се іменовання затверджує Виділ“. Переглянувши всякі бібліографії, записки й інші видання „Н.Т.Ш.-ка“, можна впевнитися, що митрополит Шептицький не видав досі ніякої самостійної наукової праці, ані ніякої участі у виданнях Т-ва не мав, а з цієї постанови § 10 статуту зовсім ясно випливає, що нема і не було потрібної критерії до іменування митроп. Шептицького дійсним членом „Н.Т.Ш.-ка“. Ухвала фільольогічної секції й ементуальне затвердження Виділу стає отже в різкій суперечності з постановою § 10 статуту, являється яскравим його порушенням, є без усякого сумніву неважне і повинно бути відкликане.

Можна би було до митроп. Шептицького примітити хіба § 14, котрий звучить: „Почесними членами іменують загальні збори на внесення Виділу людей заслужених для науки, штуки, письменства, або для самого Т-ва“. Цій постанові відповідало би нпр. заснування Національ-

сметанку на масло не пастеризує, звичайна собі молочарня, нічим не краща від першої-ліпшої, наприклад „Молоко“ в Загір'ю. — Народний Банк був у часі девальюації поль. марки неділяний, тепер має в центральних до 40 тисяч кредиту й працює; в його залізній касі міститься готівка всіх трьох кооператив села. Крім того є ще в Народному Домі саля на аматорській виставі; а на першому поверсі міститься ткацька двокласова школа для дівчат. От і всі установи Ліскова.

Зразкового господарства нема в цілїм селі ні одного. Хати здебільша дерев'яні, криті соломом. Аж в останніх роках, від часу існування будівельної кооперативи, дещо мурується. Господарства в Ліскові нема що й порівнювати з не-далекими господарствами німецьких селян. Тут не побачите біля хат ні расової курки, ні доброї штуки худоби. Корови ідуть на пашу обм'язані гноєм, сукоробрі, сидки денедє є, та ще молоденькі. На загородах, на межах, посід дерев'яні і т. д. нечистота, як і у нас. Одним словом, справді бачите в Ліскові запале змагання, щоб цінности село, однак відносні установи ще не встигли виховати успіху, а селення, ще не принесло успіху, а це головню тому, що деякі з них поставлено більш на показ, ніж на през відчуту потребу населення. Одна тільки кооперативна організація дещо органічно зростає з життям загально.

У виставці в Ліскові взяли найбільшу участь: Центральні Рідко-

А. ГАВРИЛКО.

3)

„У гнізді бунту і непослуху“.

(окінчення.)

Школа на багі. — Кооператив. — Неохайність і добра воля. — Культурна місія. — Духовними чуні і наші.

До 150 кроків від Сиротинця є в Ліскові велике смердиче багіно. Воно далеко вонзає, даючи дуже злих свідство зразковості польського села Ліскув. Зараз над багіном мурована шоп на склад пожежного знаряддя. Будована десь недавно перед виставою.

Будинок народної школи будується два-три роки, та ще недокінчений. З тої причини казав мені: „Яке то зразкове село — отсей Ліскув? Та навіть нар. школи у ньому нема. А отсей будинок на один поверх, — його в останню часі вибудовано, щоб показати перед світом.“

Будують його, як бачите, на багі, — гляньте, вже зі споду замас, ось тинк відпав. А які маленькі кімнатки? Нема де помістити й 15 дітей. І як може бути зразковим село без нар. школи?

Зате є в Ліскові величавий, двоповерховий будинок рільничої школи, — власність Центрального Рільничого товариства в Варшаві. До цієї школи належить понад 30 моргів землі. При школі є стайня з 4 коровами і одним бугаєм голандської раси та дві найпоганіші ситі школи. Крім обслуги до

худоби, нема в школі ні одного ученика. Від січня до квітня ц. р. відбувався в ній тримісячний курс рільничо-огородничий. Від того часу пусто в школі. За шкільним будинком загороджених до три морги поля, на які є досвідні грядки цвіту та ярини. Якийсь учитель з рільничої школи коло Лівичу казав мені: „То все на парад, все приготовано скоро на виставу. Через те навіть написи на грядках хибно поміщено“. За огорожею поставлено будку, на ній повісиди польський національний прапор й підписали: „Меліоратори“. Говорю з робітником, що чогось там на конюшинську порпався в землі. Він не тутешній, спровадили його на час вистави, платять 4 золоті денно і, крім того, 1 і від золотого на їду; має нібито копати канал під дрені, а інжир, що є в будці, пояснює вартість дренажу. Мені — каже робітник — за російських часів було багато ліпше: тоді заробив 30 рублів у місяць, а на їжу видав всього 1 рубель у тиждень. А тепер?...

Другий величавий будинок в селі, це учительська семінарія. Від 1919. до 1921. року містилася в цім будинку гімназія, та потім уряд розпорядив, щоб в ньому була державна учительська семінарія. Будинком вибудувала громада, купивши в часі війни дім, у якому містилася жиївська коршма.

В Народному Домі, одноповерховому будинку в центрі села, міститься споживча кооператива „Господар“, яку в цім році злучено з будівельною кооперативою і кооп. збіжевою. Крамниці має гарне

ного Мулею, колиб не появилася зуха нещавно відомо „митрополітична енцикліка“, котра забороною всім науковим самостійним дослідом і видавництвом без попереднього одобрення цензурного митрополітичного ординаріату і тим самим не етує сабоду науки, на котрої стоїть якраз наук. Товариство ім. Шевченка новим способом виступити з рішучою засторогою. За таке самовільне порушення постанови статуту філіологічного секцій і Відділом Н. Т. та ім. Шкв. повинні загальні збори потягнути їх до одвічальності і вибрати як незгідний з постановою §. 10. уважити.

Пам'яті незабутнього Д-ра Михайла Короля.

Мені годі було прибути на похорони д-ра Михайла Короля в Жовкві, щоби віддати належну йому останню пошесть, — тож цим способом хочу згадати Покійного, злогого я високо поважав.

Особа д-ра Михайла Короля представляє нам зразковий характер чесного чоловіка, доброго громадянина та дійсно заслуженого зародного діяча. Я пізнав Його як члена студентського товариства „Академічний Кружок“ у Львові, з р. 1878. Вже тоді шанували ми Його як одного з найбільше поважаних товаришів. Він належав тоді до твердих старорусинів та недовірливо осуджував змагання нашого народнього (українофільського) стороништва, але проте відносився з пошаною до наших політичних переконань. За те й ми Його шанували.

Опісля відбув Покійний „паломницьку“ поїздку в Росію: там переконався наочно про шляхи русифікаційної політики і цим виділявся з русифікації та став на становищі, що тільки власною працею на народній ниві добуємо собі кращу будучність. Він узаважав окремішність нашої нації від російської, та безпощадно нищив тих всіх „мошенників“ — як казав — що за гроші продавали часті і добро народу. Тут

вистане згадати Його боротьбу проти розтрата майна „Общого рольничо-кредитного Заведення“ у Львові.

Та головним пунктом, що діяв Михайла Короля від нас, не була „фонетика“, з котрою Він не міг погодитися — добавляючи у фонетичній справі: затію впровадження польської азбуки і польонізації нашого народу. Не зносив Він також радника лізму з Його дедмогічними кличами, — приписуючи такий пропаганді деморалізації народу.

Пригадую собі молодого д-ра Михайла Короля, як Він в р. 1883 заважав промовляти на вічі Русинів міста Львова проти „чорного духовенства“, що мало вийти з реформи нашого Чина оо. Василія, відданої в руки Єзуїтів. Недовіра до цієї реформи було загальне і д-р Михайло Король був викладачем цих почувань. Опісля інакше сталося, як думалось. Один з перших реформованих Василіян о. протоігумен Пд. Філас був Його сердечним товаришем аж до смертної постелі...

З кінцем вісімдесятих років минулого століття осів д-р Михайло Король в Жовкві, де отворив адвокатську канцелярію, та з д-ром Сильвестром Дрималиком держав жовківський повіт, проважуючи потребу консолідації партій, щоби удержати одинилий фронт супроти політичного противника. Була це політика свого роду. Він поборював русифікацію, хоча не виступав назверх як Українець. Поборював „нову еру“, в дев'ятнадцятих роках минулого століття, — бо побоювався розбиття народнього фронту проти Полаків. Виборча акція проти самоволі намісника графа Казимира Баденського викликала карний процес проти д-ра Короля, в котрім д-р Євген Олесницький обвинувачував д-ра Короля в політичній обмані. Отса подія наблизилася д-ра Короля до нашої національно-демократичної партії.

При перших виборах з загального голосування в р. 1907 вийшов д-р Михайло Король знову посланцем до парламенту та з гру-

пою староруських, в дійсності вже русифікаційних поглядів вступив був до спільного „руського“ парламентарного клубу, бажаючи агітативної праці з українськими посланцями. Але до спільної праці в парламенті не дійшло, бо не було по дорозі стороништва Володимира Дудкевича, що обстоювало національне русифікаційне і брутально накиннулось було на Покійного за Його українофільську політику. Д-р Король переніс на собі тяжкі звинувачення русифікації, але під команду Дудкевича не пішов і в р. 1911 не прийняв мандату до парламенту з рук своєї давньої партії.

Отсе була зворотна точка в політичному житті д-ра Михайла Короля. В р. 1913 став він самостійним кандидатом на посаду до сойму і по виборі переходить до нашої національно-демократичної партії та стає Українцем без застережень...

Д-р Михайло Король причинився до поборення фальшивої тези, наче в Галичині живуть дві нації „руські“ та засвідчив своїм життям, що тут живе тільки одна „руська“ нація, яка зветься українською...

Від того часу перебув він з нами інвазію російських військ до Галичини, та опісля достойно виконав свій обов'язок повітового комісара Жовківщини і перейшов тяжке лихоліття намаганої відплати з боку політичних противників...

Жив довго, — бо не одно перейшов, поборов і добре здійлав, та прилав би ся нам іще довше — в сучасних обставинах... Та він жити буде між нами, як схочемо мати перед очима характерну статтю Михайла Короля, що вказує нам: як виходувались і виховувались у боротьбі життя — Українці на галицькій землі, та як виростали справжні діячі за волю українського народу! Вічна йому пам'ять...

Д-р Настя Лавицький.

З нових подій та ідей.

В обороні авторських прав.

Подія така спеціальна, що соромно називати її новою. Ще й така далека, що ніяково якось згадувати її з нашим життям. У Франції проведено закон, який був темою дискусії на протязі століть: ще одну формальність, яка забезпечує права автора до свого твору. Потеперішні закони доповнилися у таким пункті: видавши та друкарі мусять одночасно і незалежно від себе, скласти по два примірники виданих ним творів (книжок, журналів, партитур, репродукцій, а навіть каталогів) у префектурі та підпрефектурі, а крім цього повідомити про кількість виданих ними примірників. До цього часу робили вони це з правилами, відмінні будуть приналежності. Закон справді видається дивним для нас, у краю, де навіть найбільше пераїсник прав авторської власності ніхто не гадає не то признавати, але боронити як власних.

Перш усього пічнм від старої ідеї. Чи не панує всевладно загальний погляд, що духові плоди людини належать до всіх? Чи кодекси засовують з такою самою точністю право власності поемі, статті або пісні, як ліжка або хоча би картини? Факт, що письменник, малювальник або композитор поділяє з своїм твором більше рис своєї індивідуальності, як нпр. архітект на домі, — мало людей переконали. Так само мало хто журить, що думкою, що з чисто інтелектуальної праці деякі люди мусять жити не менше професійно як ремісники. Коли автор одержує гонорар за книжку, загал є переконали, що вся справа його праці поладана остаточно. У нас думають так здебільше навіть ви-

давці, над якими автор, річ ясна, не має ніякої контролю: — скільки примірників Його книжки йде у світ.

Річ ясна, що не можна домагатися від приватних людей, щоби вони були більшими джентельманами як закон є сораєдним. Коли автори не вміють боронити своїх прав — хтось мусить в цього користати. Навіть загальноєвропейські авторські конвенції слабо виконуються в країнах, яких ніхто не контролює ні зовні, ні внутрі. Перекладаємо по влодобі твори живучих чужих письменників, немов би вони були мерцями, а їх спадкоємці ніколи й не догупаються, що є література, в яких перекладають сучасні живучі твори. Не гадаємо вже про пресу. Є нпр. у Львові аж кілька польських часописів, які щодня систематично та немилосердно переписують дослівно найіскантіїші свої сензації з віденського „Neues Wiener Journal“, який мабуть і не виграв би процесу за авторську власність.

Чого в нас не передбачують без дозволу авторів та видавців? Редактори та видавці користуються бушім-то личасним правом, що мовляв, друковане слово повинне належати до всіх і той, хто його поширює, робить ще патріотичне діло. А тому, що наші автори рідко застерігають собі права передруку — мовляк дають свою згоду на популяризування їх безплатно.

Наші письменники майже не живуть з пера, а публіцисти є у загальній опіні чимсь у роді канцеляристів, яким платять за виконання руку пером. З огляду на те, що не існує навіть приватне товариство письменників та журналістів, вони не в силі навіть боронитись ідеальними засобами. Про професійну організацію вже й не казати. Повну самоволлю супроти творів пера піддержує ще одна обставина першорядної ваги. Видавцями, а часто й редакторами є люди, які не в силі відірвати значающего механічного фабрикату без вартості від справжнього твору, що є плодом таланту. Таким робом кожний, кого засвербить рука, може у кожній хвилині стати конкурентом тих, що є (у добром розумінні слова): спеціалістами. Авторі, яких єдиним бажанням є бути друкованими, не лише не домагаються за свої твори ніякого гонорару, а ще й готові доплатити до їх друку або бодай почастувати тих видавців, які роблять їм честь та приємність передруком.

Відомо, що коли кожний береється за шевство та краєцтво — скільки дір збільшуватися, замість зменшуватися. Такими діями світить література та преса, коли в ній є надто багато добровольців, а замало-рядових працівників. Недостача охорони авторських прав і відсутність організації, що наладила би взаємини між видавцями і авторами, причиною є пошехун до підкопування розвитку літератури. Коли люди наділені письменницьким хистом не в силі навіть в суспільності зрозуміти для його вартості і не можуть заробити ним на мінімальний прожиток, вони приневолені шукати заробітку в якійнебудь іншій принагідній справі і талант їх гниє. Ор. Ор.

З документів нашої доби.

Пересилають нам такий документ: „Tarnopol d. 20. VI. 1925. L. WB. 7905/Pr. Nabozenstwo w języku ruskim w powiecie skalackim. Do Przewiełbnego Konsystorza g. Do Przewiełbnego Konsystorza g. w Łwowie. Kł. Wasył Baczyński w Żerebkach krol. i kł. Józef Hryciw w Kołodziejówce w pow. skalackim odczytują od czasu swięt wielkanocnych przy odprawianiu naboženstwa ewangelic w języku ruskim rzekomo za zezwoleniem Przewiełbnego kładzka Metropolit. Podają

не Товариство в Варшаві, та Цензура „хулек“ рільничих, а також різні приватні фірми, американсько-польське товариство опіки над дітьми, міністерство війни — зразки літаків; також виставлено шкільні праці „Сиротинця“, семіюпії і деяких шкіл повіту Каліш. Союз польських споживчих кооператив виставив до 30 своїх експонатів з міжнародної кооперативної виставки в Генті в 1924 році. На них показано всілякі дати а кооператив в Польщі, при чому всюди підчеркується, що найбільш годі підчеркується, що найбільш годі підчеркується рівнинні повіти коло Познаня і на північний схід відти, а Східна Галичина і інші українські землі вийшли всюди, як найменше культурні області держави.

Загально беручи, цікаво було поглянути на Ліску і на виставку. На ній зразковим польським селі та на виставі в ньому я щераз побачив, що навіть зразкове польське село далеко відстало від європейської культури. Багато праці мусить польська суспільність діячі приложити до своїх сіл, щоби їх зрівняти з зах. європейськими. За яку сотню літ вони може і доконають цього, одначе лише тоді, коли раз на все відкинуть всілякі, підсунувши польською шляхтою, казки про культурну місію на Сході. Те, що з бачив тепер у зразковим польським селі Ліску, те, що я бачив, заперуючи через цілу Польщу в час війни, ніяким чином не уподобався Польській до якоїнебудь культурної місії у нас, бо наші села просто не мають того учинити на Польщі. — хоча що найменше

